sledovaný individualní vůlí, budou chtěny též určitým počtem ostatních vůlí, a to buď všemi, buď většinou jich. Souhlas většiny není příčinou právních účinků, nýbrž jen prostým faktem, prostou podmínkou, na níž tu závisí efekt individualní vůle.

Vůle každého poslance je nadána určitou právní mocí, kteráž však může s úspěchem dojíti výrazu jen tehdy a jen pod podmínkou, že moc určitého počtu druhých poslanců nabude výrazu v témž smyslu; každý poslanec má určitou kompetenci, tato jest však v účincích svých podmíněna tím, že výkon kompetence druhých se stane v témže směru. Právní výsledky nepůsobí tu souhrn jednotlivých vůlí dohromady, ale vůle každého člena o sobě, a jen vznik právního účinku je uveden v odvislost od skutečnosti, že určitý počet individuálních vůlí bude chtíti touž věc. Jednání ve sboru zákonodárném má za účel a za výsledek napomáhati tomuto faktu vytvoření souhlasu většiny, faktu, na jehož nastoupení záleží tvůrčí moc individuálních vůlí. Poslanci nemají taktéž práv subjektivních, nýbrž jen objektivní moci, a volba je jen podmínkou faktickou, objektivním právem upravenou, výkonu poslaneckých mocí.

Ani mocnář, ani jiná hlava státu nemají práv výsostných, nýbrž toliko faktickou moc, nemají práv subjektivních a nejsou subjekty veřejné moci, nýbrž činnosti v osobě jejich soustředěné jsou jen výrazy objektivních právních pravidel. Rovněž úředníci nemají ani práv ani povinností subjektivnich, nýbrž toliko práva a povinnosti objektivní, a jejich právní postavení plyne přímo ze zákona; jsou jen v právních poměrech objektivním právem vytvořených, ježto zákon nemůže poskytovati ani práv subjektivních ani určiti subjekt těchto práv. Jsou tu všude jen individualní vůle, které mohou a musí chtíti shodně s určitým účelem, vyměřeným dle práva objektivného.

Tyto a podobné své theorie, tak nezvyklé a těžké, autor rozvádí po všech zjevech státního života a v oborech positivního státního a správního práva francouzského. Pochopení jeho hledisek jen ještě více je stíženo tím, že obecně užívané terminologie užívá ve zvláštním, jen své theorii vlastním smyslu. Jeho kniha je prací svrchovaně zajímavou a subtilní; promyšlené a pronikavé kritické úvahy prozrazují řídkou konstruktivní dovednost. Než přes tyto vlastnosti, které uznali i ti, jejichž práce kritikou autorovou jsou nejvíce dotčeny, *Jellinek* a *Laband*, neposunují názory autorovy nynější stav ani za málo, ježto jednak vycházejí z půdy, jejíž oprávněnost samu teprve je podrobně zkoumati; jednak tím, že dosavadní pojmy se rozkládají v řady jiných pojmů, ve faktické vztahy a jiné volní poměry, nepřibližuje se autor ještě nijak k podstatě nevyřízených otázek státního práva, protože je první podmínkou, aby při řešení otázek státoprávních autor nikde nevyšel z pole státoprávní nauky. *řk.*

Rehm H.: Die Reichsfinanzreform und ihre Durchführung. 1903.

Úvaha zabývá se finančními příjmy německé říše. Se vzrůstem úkolů říše a s rozšiřováním jejích kompetencí rapidně stoupají její výdaje, a v rozpočtu říšském, s napjetím v rovnováze udržovaném, počínají se za posledních tří let jeviti skutečné i zakryté schodky. Mimo to však také již některé

státy dílčí, kteréž vesměs jsou silně zadluženy, nemohou svými, celkem omezenými finančními prostředky stačiti ani vlastním úkolům bez nových výpůjček, a nejeví chuti odváděti vysoké příspěvky na říšskou správu, začasté jen stěží (jako Prusko od r. 1899) maskujíce svůj chronický deficit.

Říše německá má sice samostatné příjmy (jako výtěžek z říšských železnic a poplatky poštovní i telegrafní, cla a některé dávky spotřební, jakož i některé dávky zvláštní), tyto však na hospodářství říše nestačily nikdy. Proto hned při založení říše zavedeny byly poměrné příspěvky dle počtu obyvatelstva jednotlivých státův, tak řečené matrikularní příspěvky, a to původně jen na tu dobu, až bude usneseno dostatečně samostatných daní říšských, které by na hospodářství říše plně vystačily. Avšak v r. 1879 přijat byl návrh, kterýž matrikularní příspěvky učinil zřízením trvalým; doložkou, kteráž nazvána je Franckensteinovou, bylo ustanoveno, že ten výtěžek cla a daně z tabáku, kterýž přesahuje 130 mil M v roce, má býti rozdělen mezi jednotlivé státy. Politický význam návrhu byl patrně ten, aby udržením matrikularních příspěvků finance říšské zachovaly svůj dosavadní federalistický ráz, aby státy, jako v starém celním Spolku vybíraly cla na společný účet a mezi sebe výtěžek rozdělovaly, aby tedy pak pokladna říšská nespočívala na vlastních příjmech, nýbrž na společenských příspěvcích států, jsouc pouze jich společnou pokladnou pro společné výdaje.[1]) Pokud tedy příjmy říše výdaji se nespotřebují, nemají zůstati říši, nýbrž odevzdají se jednotlivým státům k disposici; takový byl účel oné doložky, na kterou dnes se vede tolik stížností.

Finance říšské jsou takto úzce připoutány k financím jednotlivých států dílčích. Po celou řadu let převyšovaly příjmy říše její výdaje i odváděla přebytky pokladnám jednotlivých státův; říšský sněm byl s tím tím více spokojen, ježto říšská vláda neměla pak v pokladně peněz, kterými by byla mohla disponovati bez povolení parlamentu, ježto matrikularní příspěvky povolují se v rozpočtu vždy jen na rok, kdežto cla a daně povolují se trvale. Když vláda byla odkázána jen na matrikularní příspěvky, byla nucena každoročně parlament o povolení v rozpočtu žádati a moc parlamentu takto stoupala; kdyby vláda byla měla všechny příjmy z cel a daní, nebyl by říšský sněm mohl zabrániti hromadění pokladních přebytkův a ježto zároveň zákony celní a daňové v působnosti své nejsou omezeny na rozpočtový rok, byla by říšská vláda se stávala stále neodvislejší od parlamentních povolení.

Manipulace a technika finanční stala se tím ovšem důkladně složitou: Jednotlivé státy vybéřou nejprve cla a dávky na účet říše do svých pokladen, pak po srážce svých výběrních nákladův odvedou obnosy do pokladny říšské, kteráž z úhrnného odvedeného obnosu srazí si 130 mil. M a vše ostatní vydá zpět jednotlivým pokladnám dílčích států a to dle poměru počtu obyvatelstva; na to zašlou zase pokladny jednotlivých států matrikulární příspěvky, kteréž na ně byly rozpočteny, říšské pokladně zpět a obdrží

[1]) Srv.: *G. Meyer:* Vltgsr. II. 399 sq.; *Laband:* Staatsr., II. § 115 a 126; *Laband:* Die Wandlungen d. deut. Reichsvfg., p. 27 sq.; *Haenel:* Staatsr., p. 420 sq.; *Seydel:* Commentar, p. 392 sq.; *Laband* v Marq. Handb., II. 1. p. 274 sq.

z říšské pokladny zpět zase příspěvky na onu správu, kterou státy vedou pro říši a za říši na říšský náklad. Byť i všechny tyto peněžní manipulace se prováděly pouze účetně, jsou přece zařízením nezvykle komplikovaným. Nepříliš skvělý stav říšských financí, ve kterém říše byla nucena k stálým výpůjčkám i na krytí běžných výdajů a ve kterém dokonce jednou (1891) říše více než třetinu svých řádných výdajů byla nucena uhraditi půjčkou, dával v posledním desetiletí několikráte podnět k intensivnějšímu přemýšlení a k návrhům na novou úpravu finančních vztahů mezi říší a dílčími státy. Říšský sněm nebyl dosud valně nakloněn opravám, poněvadž by musil zvýšiti dosavadní a zavésti nové říšské daně, Spolková Rada pak opět z politických ohledů nechtěla zvyšovati matrikularní příspěvky v poměru k náhle rostoucím výdajům. A tak, ačkoli výdaje říše v letošním (1903) rozpočtu dostoupily závratné výše téměř dvou milliard marek, z čehož 917 mill., tedy skoro polovina, připadá na vojsko a vál. námořnictvo, ačkoli říšské dluhy vzrostly téměř na tři milliardy, zaplatily dílčí státy na matrikularních příspěvcích dohromady ve skutečnosti pouze 24 mill. marek. Nominelně měly sice dílčí státy zaplatiti na matrikularních příspěvcích 566 mill., ale ježto obdržely z říšské pokladny dohromady 542 mill. jako své podíly na výtěžku cla a tabákové daně, připlatily na říšskou správu dohromady efektivně jen 24 mill. Od roku 1881 vůbec neplatily ve skutečnosti nikdy více než 20—30 mill. a patnáct let neplatily vůbec žádných skutečných příspěvků matrikularních, nýbrž zaplatily je tím, co z říšské pokladny dostaly, a zbytek jim zůstal.

Když říšský sněm z ohledu na voličstvo nechtěl zvýšiti říšské daně, ani Spolková Rada z ohledu na spojené vlády matrikularní příspěvky, nezbylo, než rok od roku uchylovati se k výpůjčkám a tak náhle spolkový stát celý stojí před obtížnou povinností zúrokovati značný dluh říšský a jednotlivé dílčí státy buď musí zvýšiti své dosavadní daně, nebo se musí vypůjčit na matrikularní příspěvky zvýšené na umoření a zúrokování dluhu říšského. Že úvěr říše těmito finančními směry se nepovznesl, je samozřejmo, a od let také hledají již finanční politikové nápravu. Nová úprava financí říšských znamená však též s ústavního hlediska nové rozdělení kompetencí mezi říší a dílčími státy, a proto státoprávní theoretikové snaží se ji řešiti v duchu, jaký vyžaduje ráz říše jako státu spolkového. S tohoto stanoviska ústavního jsou všichni zástupci theorie německého státního práva, j. *Laband*, *G. Meyer* i *Rehm*, za jedno v otázce, že matrikularní příspěvky je zcela odstraniti, jako s povahou spolkového státu nesrovnatelné, že dále je zrušiti přikazování přebytků z cla a tabákové daně (obnos 130 mill. M přesahující) dílčím státům, ježto říše, která je státem a nikoli spolkem států, má býti odkázána jedině na vlastní příjmy ze samostatných daní a dávek říšských, aby veškery řádné výdaje mohla krýti řádnými periodickými příjmy vlastními.

Z finančně-politického hlediska jde ovšem zároveň o zvýšení dosavadních a objevení nových zdrojů příjmových, ježto výdaje říše převyšují dnes její příjmy. *Rehm* navrhuje k tomu účelu zvýšení tabákové daně spotřební, a to ve formě fabrikátové daně tabákové, ježto tabák je jednak mezi předměty, které snesou ještě značnější zatížení daňové, jednak jako předmět požitkový k vyššímu zdanění je zásadně nejpříhodnějším. Zvýšením tabákové

spotřební daně stouply by příjmy říše aspoň o 100 mill., čímž deficit říšského rozpočtu na dohlednou dobu by byl zažehnán a upravena by tak byla cesta k tabákovému monopolu. *řk.*

Novější spisy: *Schmidt Richard: Allg. Staatslehre*, II. sv. 1. a 2. díl (1903, str. 886). Díla tohoto vyšel druhý svazek, obsahující vylíčení starších státních tvarů v starověku a středověku a líčení vytváření se států moderních za vlivů anglických a francouzských. Spis je psán s moderního stanoviska, přihlížeje všude k politickému vývoji, nesměsuje však nikde politické poučky se státoprávní theorií, základy své hledá ve státoprávním positivismu. — *Frisch H: Die Verantwortlichkeit der Minister und der höchsten Magistrate* (1903). Práce velmi široce založená, s hlediska dogmatického i srovnavacího, theoreticky spočívající na názorech školy *Jellinkovy*. — *Woodburn Jam. Alb.: Political parties and party problems in the Unit. States* (1903, str. 314). Kdo ví, jak je těžko soustavně se poučiti o stranách politických a jejich snahách ve Spoj. Státech, dovede oceniti toto kritické vypsání dějin a theoretických základů programových, dělících občanstvo americké v politické strany. — *Preuss Hugo: Das städtische Amtsrecht in Preussen* (1902, str. 501). Práce vynikající, v tomto oboru jediná takové ceny, byť i často až násilně hleděla uplatňovati stanovisko *Gierkovy* organické theorie.

B. Rieger: O rakousko-uherském vyrovnání 1867, s přehledem vývoje do r. 1899 (str. 54, Čes. knih. národohosp.). Obsahuje rozhled po státoprávním vývoji dnešní monarchie a výklad vyrovnání po stránce státoprávní, finanční a obecně národohospodářské. Zvláště lze upozorniti na vývody o kontinuitě uherského státního práva (p. 9. sq.): uherští státníci stále se se zapřísahají, že vyrovnací zákony jsou jen authentickou interpretací pragmatické sankce a ústavních zákonů z r. 1848, avšak v pravdě vyrovnací zákony obsahují zásady jednak nové, jednak modifikující starší státní právo uherské; platnost těchto zásad je založena jedině zákony vyrovnacími. Akutních otázek státoprávních, jmenovitě jednoty armády a výsostných práv panovnických, týkají se výklady o státoprávní povaze dualismu (p. 17. sq.). Tu je ukázáno jednak, že záležitosti společné jsou souhrn všeho toho, co zbylo z neobmezené moci panovnické, jednak jak i do těchto záležitostí dualismus hleděl neodolatelně vnikati, a jak státoprávní postavení delegací, které pomahají jen mírniti a zakrývati tradicionelní absolutismus v záležitostech zahraničných a vojenských, omezuje se pouze na význam obligatorní státní rady bez vlastních kompetencí zákonodárných. — *B. Rieger: Ústavní dějiny Rakouska* (str. 72, z Ott. Slov. Nauč.). Podává se tu vývoj státního spojení tří územních skupin, české, starorakouské a uherské, od doby jejich sloučení osobou společného panovníka, vývoj státoprávních institucí i souvislý vývoj práva veřejného. Vymezuje se význam jednotlivých momentů, jež měly vliv na nynější státoprávní formaci, jejížto základy byly sice již položeny za státu monarchicko-stavovského, avšak trvale upevněny teprve v období zeměpanského absolutismu a to prostředkem organisace úřední, jmenovitě správní centralisace. Dále líčí se přerušení organického státního vývoje za moderních ústav oktroyovaných, i ústavní spory až do doby nejnovější, při čemž při jednotlivých ústavních aktech vyloženy jsou zároveň předpisy dnes platné ústavy. Spis